
Doelstellingenkader

VLAAMS HORIZONTAAL GELIJKEKANSENBELEID 2015 - 2019

Voorwoord

Vlaanderen is een samenleving waar gelijkheid, gelijke kansen en respect voor iedereen centraal staan. Drempels die dat doel in de weg staan, moeten we opsporen, zichtbaar maken en aanpakken. Nieuwe drempels moeten kost wat kost vermeden worden.

Als Vlaamse overheid voeren we een actief gelijkekansenbeleid. Dat vraagt inzet van de hele Vlaamse regering. Achterstellingen doen zich voor in alle domeinen van het leven en raken aan zowat alle Vlaamse bevoegdheden. Dat vraagt om een afgestemde en overheidsbrede aanpak.

Die aanpak is sinds 2008 structureel verankerd met het decreet houdende een kader voor het Vlaamse gelijkekansen- en gelijkebehandelingsbeleid. De uitbouw van het horizontale gelijkekansenbeleid is een cyclisch proces. Om de vijf jaar worden door de voltallige Vlaamse Regering doelstellingen bepaald en nadien omgezet in actieplannen.

Dit document werkt het doelstellingenkader van het horizontaal gelijkekansenbeleid verder uit.

Inhoud

1	Situering van het Vlaamse horizontale gelijkekansenbeleid	4
1.1	Werken aan gelijke kansen is een gedeelde verantwoordelijkheid	4
1.2	Het horizontale gelijkekansenbeleid wordt methodisch uitgebouwd	4
1.3	Het doelstellingenkader wordt geconcretiseerd in een geïntegreerd actieplan	5
1.4	De Commissie Gelijke Kansen	6
1.5	Stapsgewijze uitbouw van het horizontale gelijkekansenbeleid 2015-2019	6
2	Omgevingsanalyse	8
2.1	Genderbeleid	8
2.1.1	Van vrouwenbeleid naar genderbeleid	8
2.1.2	De loopbaankloof en de combinatie arbeid-zorg	9
2.1.3	Besluitvorming	10
2.1.4	Beeldvorming	10
2.1.5	Geweld	11
2.2	Holebi's en transgenders botsen nog steeds op drempels.	11
2.2.1	De maatschappelijke positie van holebi's en transgenders	11
2.2.2	Geweld	13
2.3	Inclusie is nog geen realiteit voor mensen met een beperking	14
2.3.1	Van zorg- naar participatieperspectief	14
2.3.2	Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap als kader	14
2.3.3	De maatschappelijke positie van personen met een handicap	14
2.4	Vlaanderen heeft nog een lange weg af te leggen naar een integraal toegankelijke samenleving	16
2.5	Discriminatie behoort nog te vaak tot de dagelijkse realiteit.	16
3	Doelstellingenkader horizontaal gelijkekansenbeleid 2015-2019	18
3.1	STRATEGISCHE DOELSTELLING 1: We werken aan een samenleving waarin gelijkwaardigheid, gelijke kansen en respect centraal staan	19
	OPERATIONELE DOELSTELLING 1: De Vlaamse Regering bevordert genuanceerde en niet-stereotyperende beeldvorming.	19
	OPERATIONELE DOELSTELLING 2: De Vlaamse Regering verhoogt de kennis over de leefsituatie van de aandachtsgroepen binnen gelijke kansen en over de achterstellingsmechanismen waarmee ze te maken krijgen.	19
	OPERATIONELE DOELSTELLING 3: De Vlaamse Overheid bestrijdt geweld.	20

3.2	STRATEGISCHE DOELSTELLING 2: We werken aan volwaardige maatschappelijke participatie	20
	OPERATIONELE DOELSTELLING 4: De Vlaamse Overheid streeft naar een evenwichtige participatie van mannen en vrouwen in de verschillende domeinen van de samenleving. .	20
	OPERATIONELE DOELSTELLING 5: De Vlaamse Overheid verhoogt het welbevinden van holebi's en transgenders	21
	OPERATIONELE DOELSTELLING 6: De Vlaamse Regering ontwikkelt en organiseert een laagdrempelig aanbod (maatregelen en dienstverlening) voor personen met een handicap.	22
	OPERATIONELE DOELSTELLING 7: De Vlaamse Overheid verhoogt de betrokkenheid en participatie van personen met een handicap, te beginnen bij beleidsontwikkeling.	23
4	OPERATIONELE DOELSTELLING 8: De Vlaamse Regering realiseert integrale toegankelijkheid.	23
3.3	STRATEGISCHE DOELSTELLING 3: We bestrijden en voorkomen discriminatie	24
	OPERATIONELE DOELSTELLING 9: De Vlaamse overheid bestrijdt en voorkomt discriminatie.	24
4	Bijlagen.....	25
4.1	Participatietraject	25
4.2	Samenstelling Commissie Gelijke Kansen	27

1 Situering van het Vlaamse horizontale gelijkekansenbeleid

1.1 Werken aan gelijke kansen is een gedeelde verantwoordelijkheid

Gelijkheid van alle burgers staat ingeschreven in allerlei verdragen, wetten en decreten. Toch zijn 'gelijke kansen' nog lang geen realiteit voor iedereen. Achterstellingen manifesteren zich in alle domeinen van het leven: van onderwijs en gezondheid, over werk en huisvesting tot sport en ontspanning, om er maar enkele te noemen. In zowat alle Vlaamse bevoegdheden liggen sleutels voor een verbeterde maatschappelijke positie van diverse kansengroepen. Werken aan gelijke kansen is een regeringsbrede verantwoordelijkheid en vraagt om een beleidsdomeinoverschrijdende en afgestemde aanpak, die gecoördineerd wordt door de Vlaamse minister van Gelijke Kansen.

1.2 Het horizontale gelijkekansenbeleid wordt methodisch uitgebouwd

Voor de uitbouw van het horizontale gelijkekansenbeleid wordt gewerkt met de open coördinatiemethode (OCM). Een doelstellingenkader wordt vastgelegd. Nadien zorgt elk lid van de Vlaamse Regering voor de opmaak van actieplannen binnen zijn/haar bevoegdheid. Deze werkwijze is sinds 2008 verankerd in het decreet van 10 juli 2008 houdende een kader voor het Vlaamse Gelijkekansen- en gelijkebehandelingbeleid (het 'Gelijkekansendecreet').

Een OCM-cyclus duurt vijf jaar en start met de bepaling van een doelstellingenkader, uiterlijk negen maanden na aanstelling van de regering. Dat doelstellingenkader wordt achtereenvolgens tweemaal vertaald naar een geïntegreerd actieplan met een looptijd van telkens twee jaar. Het eerste geïntegreerd actieplan ligt er zes maanden na vastlegging van het doelstellingenkader. Na afloop van de acties wordt verslag uitgebracht.

In het OCM-proces wordt ingezet op stakeholderparticipatie en is een belangrijke rol weggelegd voor de ambtelijke beleidsdomeinoverschrijdende Commissie Gelijke Kansen.

Het huidig horizontaal gelijkekansenbeleid bestrijdt achterstellingen op basis van gender, seksuele identiteit, handicap en gebrek aan toegankelijkheid. Verder ligt een belangrijke focus op het bestrijden van discriminatie. Dit wil echter niet zeggen dat er geen oog is voor andere kwetsbare groepen.

De OCM streeft drie doelstellingen na:

1. Het proces leidt tot **meer aandacht voor het implementeren van een gelijkekansenperspectief** in het beleid van de Vlaamse overheid (en dus tot meer initiatieven en maatschappelijke impact);
2. het proces leidt tot **meer beleidsafstemming**;
3. de geïntegreerde actieplannen en verslagfiches zorgen voor **meer zichtbaarheid** van wat er binnen de Vlaamse overheid gebeurt aan gelijkekansenbevorderende initiatieven.

Een belangrijk kader voor het Vlaams gelijkekansenbeleid wordt gevormd door internationale verdragen, richtlijnen en andere sleuteldocumenten. Denk maar aan het VN-verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen, het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, de Yogyakarta principes (m.b.t. seksuele geaardheid en genderidentiteit) en de Europese non-discriminatie-richtlijnen.

Via de OCM zal de Vlaamse minister van Gelijke Kansen de initiatieven die organisatiebreed rond Gelijke Kansen worden genomen coördineren en afstemmen en ervoor zorgen dat het gelijkekansenperspectief maximaal ontplooid wordt binnen de verschillende Vlaamse bevoegdheden. De aansturing van dit proces is, met andere woorden, een opdracht voor het Vlaamse gelijkekansenbeleid, terwijl de concrete maatregelen in vele Vlaamse beleidsdomeinen tot stand komen. Elke minister in de Vlaamse Regering draagt hiervoor verantwoordelijkheid, net als voor het optimaal organiseren van het OCM-proces in het eigen beleidsdomein en voor de realisatie van de acties die vanuit haar of zijn bevoegdheidsdomeinen zijn ingediend.

Met een stevig arsenaal aan instrumenten en in lijn met een aantal wel gekozen prioritaire doelstellingen stimuleert en onderbouwt de Vlaamse minister van Gelijke Kansen bovendien, vanuit haar functionele bevoegdheid rond gelijke kansen, het transversale beleidsproces. Dat is noodzakelijk om echt vooruitgang te boeken. Daarnaast blijft de minister van Gelijke Kansen onverminderd inzetten op haar verticale bevoegdheid voor gelijke kansen, conform de beleidsnota Gelijke Kansen.

1.3 Het doelstellingenkader wordt geconcretiseerd in een geïntegreerd actieplan

Een OCM-cyclus start met de opmaak van een doelstellingenkader. Het doelstellingenkader 2015-2019 ligt in dit document voor.

Het doelstellingenkader brengt de regeringsbrede ambities in kaart. Het geïntegreerd actieplan – dat voorzien is in het najaar 2015 – geeft concreet weer hoe de verschillende ministers en beleidsdomeinen apart en gezamenlijk aan de slag gaan.

Het Gelijkekansendecreet bepaalt dat het geïntegreerd actieplan minstens volgende elementen bevat:

1. de beschrijving van de geformuleerde strategische en operationele doelstellingen binnen elk beleidsdomein;
2. een analyse per beleidsdomein van de maatschappelijke context waarbinnen die doelstellingen gerealiseerd worden;
3. de concrete acties die genomen moeten worden om de geformuleerde doelstellingen te realiseren;
4. het tijdpad, opgesteld voor de uitvoering van die acties;
5. de opgave van de indicatoren waarmee de voortgang wordt gemeten;
6. de ingezette middelen en instrumenten.

Bij de aanmaak van het geïntegreerd actieplan wordt ook gezocht naar samenwerkingen tussen de beleidsdomeinen. Zo worden incoherentie en overlap vermeden, en wordt duidelijk waar afstemming en samenwerking een meerwaarde zijn. Lacunes en uitdagingen worden opgespoord en zoveel mogelijk ingevuld met nieuwe beleidsinitiatieven.

Het geïntegreerde actieplan is meer dan een bundeling van alle bestaande of reeds geplande beleidsdomeinspecifieke gelijkekansenbevorderende maatregelen.

1.4 De Commissie Gelijke Kansen

Om het horizontaal gelijkekansenbeleid te ondersteunen, is binnen de Vlaamse overheid de Commissie Gelijke Kansen opgericht. Ze is samengesteld uit vertegenwoordigers van de verschillende beleidsdomeinen en entiteiten van de Vlaamse overheid. De commissie wordt voorgezeten door de expert gelijkekansenbeleid die vanuit het departement Kanselarij en Bestuur de uitbouw van het horizontale gelijkekansenbeleid coördineert.

De Commissie Gelijke Kansen heeft een aantal decretale opdrachten. Ze ziet onder meer toe op de coherentie en synergie van het Vlaamse gelijkekansenbeleid en staat in voor de opmaak van een geïntegreerd actieplan, de verdere opvolging en evaluatie.

1.5 Stapsgewijze uitbouw van het horizontale gelijkekansenbeleid 2015-2019

De eerste vertrekpunten voor dit doelstellingenkader zijn de doelstellingen van het Gelijkekansendecreet, het regeerakkoord en de beleidsnota Gelijke Kansen. Nadien volgden een middenveldbevraging, overlegmomenten met stakeholders en insteken van de leden van de ambtelijke Commissie Gelijke Kansen. Deze Commissie Gelijke Kansen concretiseert dit

doelstellingenkader samen met de Vlaamse Regering in een geïntegreerd actieplan met looptijd 2016-2017.

Samen met het geïntegreerd actieplan wordt ook de hersamenstelling van de Commissie Gelijke Kansen op de Vlaamse Regering geagendeerd. Volgens art.12, § 2 van het Gelijkekansendecreet stelt de Vlaamse Regering deze commissie samen. De Vlaamse minister van Gelijke Kansen bereidt dit voor door de voorzitters van de managementcomités te verzoeken om kandidaten voor te dragen. De Vlaamse Regering zal op basis van de voordrachtlijsten een finale selectie maken. Bij de hersamenstelling wordt zoveel mogelijk continuïteit nagestreefd om de opgebouwde kennis en expertise niet verloren te laten gaan. Er wordt echter ook bekeken of bepaalde toevoegingen of wijzigingen aangewezen zijn met het oog op een vlotte en kwaliteitsvolle werking.

Begin 2018 brengt de Commissie Gelijke Kansen verslag uit over het geïntegreerd actieplan 2016-2017 en treedt het actieplan 2018-2019 in voege. In 2020 wordt verslag uitgebracht over dat tweede geïntegreerde actieplan, teruggeblikt op de voorbije OCM-cyclus en wordt een nieuwe cyclus opgestart.

2 Omgevingsanalyse

2.1 Genderbeleid

Ons land scoort niet slecht op vlak van gendergelijkheid. Als het gaat over de positie van vrouwen inzake werk, inkomen, opleiding, tijdsbesteding, politieke participatie, gezondheid,... zitten we mee in de Europese subtop met Nederland en het Verenigd Koninkrijk (na de toppers uit Scandinavië)¹.

En toch. Als we bijvoorbeeld focussen op de sociaaleconomische positie van vrouwen in Vlaanderen zien we vaak een ander plaatje. Die positie wordt nog steeds sterk gelinkt aan de (stereotiepe) sociale verwachtingen die bestaan over man en vrouw. Gelijke deelname aan de arbeidsmarkt of aan besluitvorming door vrouwen is nog steeds onvoldoende gerealiseerd.

2.1.1 Van vrouwenbeleid naar genderbeleid

Terwijl in de beginjaren (1995-2004) vrouwen als een expliciete doelgroep van het gelijkekansenbeleid beschouwd werden, voert Vlaanderen nu een genderbeleid. Dit beleid vertrekt vanuit de vaststelling dat de constructie van 'vrouwelijkheid' en 'mannelijkheid' een belangrijk maatschappelijk ordeningsprincipe is – een constructie die een grote impact heeft op de concrete leefomstandigheden en de kansen van vrouwen en mannen.

Het genderbeleid is enerzijds een 'functioneel beleid': via onderzoek worden gendermechanismen blootgelegd en ontleed, door de aanmaak van instrumenten worden specifieke problemen aangepakt, via campagnes wordt gewerkt aan een genderbewustzijn, etc. Anderzijds is er ook het 'transversale' genderbeleid. Dat spruit voort uit het besef dat gendermechanismen zich voordoen in alle gelaagdheden en contexten van onze maatschappij, en dat de aanpak ervan dus een genderperspectief vereist in alle Vlaamse beleidsdomeinen. Centrale doelstelling bij dit alles: een maatschappij waarin iedereen – vrouwen en mannen - een leven kan uitbouwen zonder gehinderd te worden door gendergerelateerde ideeën en verwachtingen.

Vlaanderen staat niet alleen met die analyse. Het genderbeleid krijgt vorm in een breder internationaal kader, zoals het VN-vrouwenverdrag (CEDAW) uit 1979 dat verdragsstaten verplicht om de vier jaar een rapport in te dienen dat het CEDAW-comité toelaat de implementatie van het verdrag te evalueren, of nog het Pekingactieplatform uit 1995 dat resoluut 'gendermainstreaming' als gelijkekansenstrategie naar voren schoof, en dat tijdens de Commission on the Status of Women (CSW) in 2015 mondiaal zal geëvalueerd worden naar aanleiding van haar twintigjarig bestaan.

¹ European Institute for Gender Equality, 2013

2.1.2 De loopbaankloof en de combinatie arbeid-zorg

Er is op onze arbeidsmarkt nog steeds onmiskenbaar sprake van een loopbaankloof², met zowel verticale als horizontale segregatie. Met verticale segregatie geven we aan dat vrouwen nog steeds ondervertegenwoordigd zijn in de hogere echelons van bedrijven en organisaties. In 2007 maakten vrouwen 44% van de werkenden uit terwijl slecht 34% van de beleidsvoerende en hogere functies worden uitgevoerd door vrouwen³, hoewel jonge vrouwen vandaag hoger opgeleid zijn dan mannen. In 2013 hadden 51% van de 30 tot 34-jarige vrouwen in het Vlaams Gewest een diploma hoger onderwijs tegenover 37% van de mannen⁴. De horizontale segregatie toont dat vrouwen in andere sectoren werken dan mannen. Zeer mannelijke sectoren zijn bouwnijverheid, industrie en 'vervoer en opslag' waar minder dan een kwart vrouwen werken. De meest vrouwelijke sectoren zijn de 'menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening' en onderwijs. Eén oorzaak daarvan is de keuze in studierichting die leiden tot andere sectoren. De meest vrouwelijke richtingen zijn gezondheidszorg, onderwijs en sociaal-agogisch werk (95% vrouwen). Industriële wetenschappen en technologie zijn traditioneel 'jongensrichtingen', met 86% mannen. Het STEM-actieplan⁵ van de Vlaamse Regering probeert hier een stimulerende rol in te spelen.

De loopbanen van vrouwen verschillen ook opmerkelijk met die van mannen en is vaak beïnvloed door de combinatie arbeid-zorg. Zo werken 45,2% van de loontrekkende vrouwen in het Vlaams Gewest deeltijds tegenover 8,7% van de loontrekkende mannen⁶. De komst van kinderen in het gezin gaat samen met een toename van deeltijds werk bij vrouwen⁷. Bij laaggeschoolde vrouwen is dit nog vaker het geval dan bij hooggeschoolde vrouwen⁸. Vrouwen nemen ook vaker tijdskrediet, loopbaanonderbreking of thematische verloven. In 2013 namen 183.309 vrouwen en 86.723 mannen een vorm op van tijdskrediet of loopbaanonderbreking⁹. Bijna één op tien van loontrekkende vrouwen in Vlaanderen (9.8%) maakt gebruik van tijdskrediet (of een verwant stelsel). Dat is meer dan dubbel zo vaak als mannen (3.8%). Maar liefst 92% van de vrouwen die hun loopbaan voltijds onderbreken zijn moeder.

Volgens het meest recente loonkloofrapport van Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen (hierna: IGVM) uit 2013, bedraagt de loonkloof in 2010 op basis van de bruto jaarlonen 23%. Er is geen eenduidige oorzaak. Studiekeuzes, sectoren, het soort jobs en andere loopbanen (bv. meer deeltijds) dat eruit voortvloeien spelen zeker een rol. Daarnaast hebben vrouwen vaak een ander soort loopbanen dan mannen.

De loopbaankansen en sociaal-economische positie van vrouwen worden vaak negatief beïnvloed door de maatschappelijke verwachting dat vrouwen diverse zorgtaken opnemen. In bepaalde situaties wordt die invloed nog versterkt door bijvoorbeeld de gezinssamenstelling. Zo hebben alleenstaande

² Luc Sels, 'De genderloopbaankloof'

³ ADSEI Enquête naar de arbeidskrachten, bewerkt door SEIN

⁴ http://statbel.fgov.be/nl/statistiek/cijfers/arbeid_leven/opleiding/niveau/hoger_onderwijs_30-34_jarigen/

⁵ www.stemopschool.be/stem-actieplan

⁶ Info Steunpunt WSE, 2012, www.steunpuntwse.be/node/2903

⁷ Neels K, Theuninck Z. "Arbeidsparticipatie van vrouwen en mannen: de genderkloof breidt sterk uit na ouderschap" in GGP Belgium Policy Brief 4, augustus 2012

⁸ Neels K. "Mannen moeten meer als vrouwen worden. Arbeidsparticipatie van mannen en vrouwen in België: genderkloof breidt uit na ouderschap." 2014, www.gelijkekansen.be/Portals/GelijkeKansen/Loopbaankloof_art.%20NEELS.pdf

⁹ www.rva.be

ouders bijvoorbeeld een verhoogd risico om in de armoede te belanden. Meer dan 80% van de alleenstaande ouders zijn vrouwen.

2.1.3 Besluitvorming

In de politiek en het bedrijfsleven zit vrouwelijke deelname de laatste jaren in een stijgende lijn. Maar, er is nog lang geen sprake van een daadwerkelijke gelijke deelname van mannen en vrouwen aan alle domeinen van het maatschappelijke leven.

In de Vlaamse politieke wereld is er reden tot optimisme. De Vlaamse Regering telt na de verkiezingen in 2014 44% vrouwelijke regeringsleden. Het Vlaams Parlement telt een kleine 43% vrouwen. Op lokaal niveau zijn de cijfers heel wat minder, zeker wat de uitvoerende functies betreft. Na de lokale verkiezingen van 2012 werden 36% vrouwelijke gemeenteraadsleden aangeduid, 32% vrouwelijke schepenen en slechts 13% vrouwelijke burgemeesters¹⁰. Dat laatste cijfer is een heel eind verwijderd van de symbolische 33%.

In het bedrijfsleven is de evenredige deelname aan bestuursorganen nog veraf. In 2011 zat er bij 61,5% van de Belgische beursgenoteerde ondernemingen geen enkele vrouw in de raad van bestuur. Bij 27% was er één vrouw bestuurder. Bij 11,5% van de bedrijven bestuurden er twee of meer vrouwen mee¹¹. Onderzoek pleit nochtans voor een gendermix in bestuursorganen. Men stelt dat meer diversiteit leidt tot beter bestuur en dus betere bedrijfsresultaten¹².

2.1.4 Beeldvorming

De beeldvorming met betrekking tot gender verdient speciale aandacht. Stereotypes over 'mannelijkheid' en 'vrouwelijkheid' verhinderen naast de gelijke deelname aan het maatschappelijke leven, ook de individuele ontplooiing van zowel vrouwen als mannen. Uit het recente onderzoek 'Genderdiversiteit in de Vlaamse nieuwsmedia. Algemene trends en een case.' van het Instituut voor Mediastudies (KUL) blijkt dat vrouwen in de Vlaamse nieuwsmedia nog steeds ondervertegenwoordigd zijn en eerder stereotiep worden afgebeeld. In de traditionele nieuwsmedia komen ze in verhouding tot mannen met één op vier voor, in de online nieuwssites zakt die verhouding zelfs naar één op vijf¹³.

¹⁰ RoSa,

¹¹ Vrouwen aan de Top, IGVM, 2012

¹² Lückérath-Rovers, 2011

¹³ Vandenberghe H., d'Haenens L., Van Gorp B "Genderdiversiteit in de Vlaamse nieuwsmedia. Algemene trends en een case." September 2014 Instituut voor Mediastudies KUL.

2.1.5 Geweld

Tot slot is er nog het schrijnende probleem van gendergerelateerd geweld. Een recent grootschalig onderzoek van FRA, het Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten levert ook cijfers over de Belgische situatie. 36% van de Belgische vrouwen (tegenover 33% Europees) is het slachtoffer van lichamelijk en/of seksueel geweld. 24% van de Belgische vrouwen (tegenover 22% Europees) is het slachtoffer van lichamelijk en/of seksueel geweld binnen een relatie. En maar liefst 60% zegt het slachtoffer geweest te zijn van seksuele intimidatie sinds de leeftijd van 15 jaar (tegenover 55% Europees).

Het onderzoek naar ervaringen van vrouwen en mannen met psychologisch, fysiek en seksueel geweld van het Instituut voor Gelijkheid van Vrouwen en Mannen (IGVM) uit 2010 geeft aan dat zowel mannen als vrouwen het vaakst worden geconfronteerd met verbaal geweld (beledigingen, kritiek, kleinering om daden en woorden). Mannen zijn hiervan vaker dan vrouwen slachtoffer: 39,2% van de vrouwen en 43,7% van de mannen.

De prevalentie voor wat betreft het opgesloten worden of aan de deur gezet worden (5,9%) en voor gedwongen/ongewenste seksuele aanrakingen of betrekkingen (5,6%) ligt aanzienlijk hoger bij vrouwen (+18j). Seksueel geweld treft bij uitstek vrouwen. Mannen zijn beduidend vaker slachtoffer van fysiek geweld, als de levenssfeer in het algemeen wordt beschouwd.

Van 40,4% van de ergste feiten die door mannen werden geïdentificeerd waren de daders onbekenden (tegenover 13,3% bij de vrouwen). Van 30,8% van de ergste feiten die door vrouwen werden geïdentificeerd, was de dader de partner (tegenover 5,7% bij de mannen).

2.2 Holebi's en transgenders botsen nog steeds op drempels.

2.2.1 De maatschappelijke positie van holebi's en transgenders

Uit onderzoek¹⁴ blijkt dat tussen de drie en acht procent van de Vlaamse bevolking holebi is. Deze seksuele oriëntatie heeft ook een impact op hun omgeving – ouders, vrienden, naaste familie – wat impliceert dat minstens 20% van de bevolking rechtstreeks geconfronteerd wordt met holebiseksualiteit.

Hoeveel mensen in onze maatschappij transgender zijn, is onmogelijk te zeggen¹⁵. Het rijksregister toont aan dat in de periode 1993 tot 2013 in ons land 676 personen van geslacht zijn veranderd. 69% van man naar vrouw, 31% van vrouw naar man. Recente schattingen uit de medische sector geven een ander beeld. Een conflict tussen genderidentiteit en geboortegeslacht komt voor bij 1 op 1000 à 2000

¹⁴ J. Vincke en P. Stevens, 'Een beleidsgerichte algemene survey van Vlaamse homoseksuele mannen en vrouwen. Basisrapport', Universiteit Gent, 1999.

¹⁵ H. Van Hove, 'Transseksuele personen in België. Gegevens uit het Rijksregister (1 januari 1993 t.e.m. 30 juni 2013, Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, Brussel, 2013.

geboren mannen en 1 op 2000 à 4000 geboren vrouwen¹⁶. Slechts een beperkt aantal personen laat zich medisch volledig aanpassen tot het andere geslacht. In België zou het gaan om 1 op 12.900 mannen en 1 op 33.800 vrouwen¹⁷. Het overgrote deel van de transgenders kiest voor een beperkt of geen medisch traject en is niet zichtbaar in de statistieken.

België en Vlaanderen zitten aan de kop in Europa als het gaat om gelijke kansen voor holebi's en transgender personen. In 2014 behaalden we het tweede jaar op rij de tweede plaats, na het Verenigd Koninkrijk, op de Rainbow¹⁸ kaart van de Europese koepelorganisatie. Maar, ondanks de openstelling van het huwelijk en adoptie voor koppels van hetzelfde geslacht, een sterk uitgebouwde anti-discriminatiewetgeving, en in het algemeen een toegenomen maatschappelijke aanvaarding, blijven holebi's en transgenders op drempels botsen, zoals bijvoorbeeld op het vlak van gezondheidszorg, in het onderwijs, op het werk,...

In 2014 werden genderidentiteit en genderexpressie als expliciete discriminatiegronden toegevoegd aan het Vlaamse gelijkekansendecreet. Dit betekent op papier een sterkere juridische bescherming, maar om de maatschappelijke situatie van de doelgroep te verbeteren, is er nog heel wat werk voor de boeg. Niet alleen liggen cijfers over welbevinden veel lager en cijfers over suïcide veel hoger dan bij hetero's, ook in de geweldcijfers is een duidelijk verschil te merken.

Enkele deeldoelgroepen verdienen extra aandacht in het gelijkekansenbeleid.

Het welbevinden van jonge holebi's ligt lager dan dat van hun heteroseksuele leeftijdsgenoten. Europees onderzoek¹⁹ toont dat 69% van de jongeren niet openlijk op school (kunnen) praten over hun holebi-zijn. Tot 62% houdt dit zelfs expliciet verborgen. Onderwijs heeft een cruciale rol in het bespreekbaar maken van en de juiste informatie verspreiden over holebiseksualiteit. Holebi-jongeren signaleren bovendien dubbel zoveel pestgedrag dan hun leeftijdsgenoten, 11 versus 5 procent. 8 op 10 jongeren waren tijdens hun schooltijd getuigen van negatieve opmerkingen of gedrag ten aanzien van klasgenoten waarvan verondersteld werd dat ze holebi waren. De Belgische cijfers in dit onderzoek geven aan dat 51% van de respondenten regelmatig wordt geconfronteerd met opmerkingen of grapjes over holebi's en transgender personen.

Ook oudere holebi's zijn een erg kwetsbare groep. Ze zijn vaak onzichtbaar in onze maatschappij. Door het opgroeien in een tijd waar (homo)seksualiteit nauwelijks bespreekbaar was, zorgt dat voor heel wat onwetendheid en intolerantie bij hun leeftijds- of generatiegenoten. Bovendien werken zorginstellingen waar oudere holebi's terechtkomen vaak erg heteronormatief. Het is van belang dat zorgend personeel en directies in de ouderenzorg gesensibiliseerd worden en weten waar zij terecht kunnen voor informatie.

Transgender personen komen net als iedereen in aanraking met de gezondheidszorg. Uit het onderzoek 'Leven als transgender in België'²⁰ blijkt dat transgenders moeilijker toegang krijgen tot de

¹⁶ G. De Cuypere en F. Olyslager, 'Genderidentiteitsstoornissen: nieuwe visies en trends in de behandeling aan het UZ Gent. Verslagen van het Centrum voor Genderstudies, 2009, nr. 18.

¹⁷ G. De Cuypere, M. Van Hemelrijck, A. Michel, B. Carael, G. Heylens, R. Rubens, P. Hoebeke en S. Monstrey, 'Prevalence and demography of transsexualism in Belgium, European Psychiatry, 22(3), 2007.

¹⁸ www.ilga-europe.org/home/publications/reports_and_other_materials/rainbow_europe

¹⁹ 'EU LGBT survey - European Union lesbian, gay, bisexual and transgender survey - Results at a glance', Fundamental Rights Agency, 2013.

²⁰ J. Motmans, 'Leven als transgender in België', IGVM, 2009

trans-specifieke medische zorg die ze nodig hebben. Meer zelfs: de reguliere medische zorg laat te wensen over als het gaat om informatie en eventuele doorverwijzing. Dezelfde studie geeft ook aan dat er een dringende nood is aan informatie over het transgenderthema voor bijvoorbeeld huisartsen en eerstelijns hulpvoorzieningen. Respondenten uit het onderzoek signaleren dat een aanzienlijk aantal huisartsen, psychologen en hulpverleners wel willen helpen, maar niet weten 'hoe'.

Voor jonge transgenders is de schoolomgeving vaak een obstakel. Er is gebrek aan informatie en kennis over het transgenderthema bij leerkrachten en schooldirecties. Bovendien is er de druk onder leerlingen om te voldoen aan de heersende gendernormen. Scholen worden zich dan ook pas bewust van het probleem wanneer een crisis plaatsvindt. Proactief informeren en sensibiliseren is cruciaal.

Er zijn weinig cijfers over holebi- en transgender ouders en hun kinderen. Het aantal kinderen dat geboren wordt of opgroeit bij homoseksuele en lesbische koppels stijgt, vooral sinds de openstelling van het burgerlijk huwelijk en de mogelijkheid tot adoptie door holebikoppels.

Religie speelt een belangrijke rol in de houding tegenover holebi's en transgenders. Hoe belangrijker de positie van religie in het leven van mensen, hoe moeilijker de acceptatie van holebisexualiteit²¹. Bepaalde gemeenschappen waar religie een belangrijk rol speelt, hebben een minder positieve houding tegenover seksuele diversiteit. Het kruispunt 'etniciteit versus seksuele identiteit' blijft tot op vandaag een complexe beleidsuitdaging. Enerzijds ligt de uitdaging in het verhogen van de zelfredzaamheid van holebi's en transgenders met een migratie-achtergrond, anderzijds in het verhogen van de holebi- en transgender vriendelijkheid binnen bepaalde etnisch-culturele en/of religieuze gemeenschappen. Het is belangrijk dat binnen die gemeenschappen een grotere openheid rond seksuele diversiteit gecreëerd wordt

2.2.2 Geweld

Geweld tegen holebi's en transgenders is geen ver-van-ons-bed-show. In augustus 2011 kregen twee vrouwen ernstige klappen, ze liepen hand in hand over straat. In 2012 werd een jongeman aangevallen nadat hij een holebifuif verliet. Datzelfde jaar werd België opgeschrikt door haar eerste officiële homofobe moord. Ernstige gewelddelicten tegen holebi's zetten het thema 'homofob geweld' hoog op de politieke agenda. Een interfederaal actieplan tegen homo- en transfoob geweld werd opgemaakt. Binnen het Vlaams gelijkekansenbeleid werd onderzoek opgezet waaruit blijkt²² dat negen op de tien holebi's ooit in aanraking kwam met verbaal of psychisch geweld, drie op de tien met fysiek geweld en één op vijf met materieel geweld.

Ook transgender personen delen in de klappen. Onderzoek²³ wijst uit dat 82% van de transvrouwen slachtoffer wordt van verbaal of psychisch geweld, 31,7% van fysiek geweld en maar liefst 37,9% van seksueel geweld. In totaal worden 4 op 5 transvrouwen op een bepaald moment in hun leven met geweld geconfronteerd.

²¹ D. Versmissen, 'Zzip2, Onderzoek naar de levenskwaliteit van Vlaamse holebi's', Steunpunt Gelijkekansenbeleid, 2011.

²² D'haese, L., Dewaele, A., & Van Houtte, M., Geweld tegenover holebi's – I. Verkennende studie over de beleving, de omstandigheden en de uitkomsten van holebigeweld in Vlaanderen. Antwerpen: Steunpunt Gelijkekansenbeleid, 2013.

²³ J. Motmans, 'Geweld op basis van transgenderisme: eerste beschrijvende resultaten', Steunpunt Gelijkekansenbeleid, 2012.

2.3 Inclusie is nog geen realiteit voor mensen met een beperking

2.3.1 Van zorg- naar participatieperspectief

In 2009 werd het thema 'handicap' vastgelegd als beleidsonderwerp in het gelijkekansenbeleid. Mensen met een beperking zijn een groep die in onze samenleving moeilijk tot volwaardige deelname komen. Ze worden vaak apart, bijzonder en specifiek behandeld. Denken we aan onderwijs, aparte woonvormen, werkplaatsen, aparte afdelingen van verenigingen of sportclubs. Vaak met de beste bedoelingen en vanuit de veronderstelling dat zo de beste vorm van ondersteuning of zorg gegeven wordt. Gevolg: de aansluiting met het 'gewone' leven, het gewoon deel uitmaken van alledaagse maatschappelijke activiteiten komt onder druk te staan.

Van oudsher bestaat de neiging om mensen met een beperking hoofdzakelijk vanuit een medisch en een zorgperspectief te benaderen. Er is nood aan goede zorg en ondersteuning en die wordt ook aangeboden en ontwikkeld. Onder meer vanuit de maatschappelijke domeinen Zorg, Welzijn, Volksgezondheid en Sociale Zekerheid. Maar, willen we een volwaardige en evenredige participatie van deze groep, dan is inclusief beleid noodzakelijk. Dan moet er aandacht zijn voor handicap in alle beleidsdomeinen en alle maatregelen van de Vlaamse overheid. Niet evident, wel broodnodig.

2.3.2 Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap als kader

Mensen met een beperking vragen om zo maximaal en inclusief mogelijk deel te nemen aan de samenleving. Ook internationaal wordt dit herkend. Een aantal verklaringen en actieplannen op het niveau van de EU en de Raad van Europa spelen een rol. De ratificatie door België in 2009 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (hierna: IVRPH) is een mijlpaal in het anders denken en handelen ten aanzien van personen met een handicap. Het IVRPH verwacht van partijstaten inspanningen tot het volwaardig laten deelnemen (wonen, leven, mobiliteit etc.) van personen met een handicap aan de samenleving. Barrières in de reguliere systemen worden weggewerkt.

Ook Vlaanderen trekt sinds 2009 resoluut de kaart van het IVRPH en streeft naar naleving van de principes van het verdrag door deze te implementeren in de Vlaamse rechtsorde, door de uitbreiding van het functionele en transversale gelijkekansenbeleid en door de vernieuwing in het zorgbeleid ten aanzien van personen met een handicap.

2.3.3 De maatschappelijke positie van personen met een handicap

Het is moeilijk een goed beeld te krijgen van de maatschappelijke positie van mensen met een beperking in Vlaanderen en België. Dit beeld is vaak gefragmenteerd. In statistieken en studies kan de afbakening van deze groep sterk verschillen. De vraag naar het aantal mensen met een handicap is dus niet makkelijk te beantwoorden. Er is niet zoiets als een algemeen register van mensen met een

handicap. Onderzoekers baseren zich op algemene enquêtes waar naar handicap gepeild wordt. De Europese Commissie gaat voor haar strategie 2010 -2020 in zaken handicap uit van de gegevens van de speciale module binnen de Enquête Arbeidskrachten en komt uit op ongeveer 1 op 6 inwoners met een milde of ernstige beperking. Dus ongeveer 17% van de bevolking²⁴.

Uit diverse enquêtes en studies blijkt dat 10 tot 15 procent van de bevolking dergelijke belemmeringen ervaart²⁵. De studie omvat enkel personen op beroepsactieve leeftijd, dus met uitbreiding van de jeugd en oudere bevolkingsgroepen wordt dat aandeel nog hoger. De SILC-survey van 2007 geeft aan dat 20% van de bevolking ouder dan 75 beperkingen heeft die hen aanzienlijk belemmeren. Vlaanderen telt dus een noemenswaardige groep mensen die omschreven wordt als 'mensen met (functie)beperking'.

Er is weinig onderzoek beschikbaar naar de feitelijke participatie van mensen met een handicap aan het maatschappelijke leven. Onderzoeken die voorhanden zijn, brengen doorgaans opvallende achterstellingen en afhankelijkheidsposities aan het licht.

Zo zijn mensen met een beperking opvallend ondervertegenwoordigd op de arbeidsmarkt. In 2013 was slechts 40% van de Vlaamse bevolking met een arbeidshandicap aan het werk (gegevens FOD Economie-ADSEI EAK 20-64, 2013) ten opzichte van een werkzaamheidsgraad van ongeveer 72 % in het algemeen in Vlaanderen.

Daarnaast tonen onderzoeken ook een achterstelling op onderwijs vast. Ongeveer 85%²⁶ van alle kinderen met speciale onderwijsbehoeften - ook van fysieke of sensoriele aard - loopt in Vlaanderen school in het buitengewoon circuit. Mensen met een handicap hebben gemiddeld een lager opleidingsniveau. Slechts 9,3 % beschikt bijvoorbeeld over een diploma hoger onderwijs tegenover 18,4% bij mensen zonder handicap. Voor het universitair onderwijs ligt die verhouding nog scherper: 1,6% versus 6,6%. Bij mensen met een laag opleidingsniveau zijn er dubbel zoveel mensen met een handicap als bij mensen met een hoger opleidingsniveau.

Welzijn zette de voorbije regeerperiode in op vraaggestuurde ondersteuning en zorg in plaats aanbodgestuurd, onder meer met het decreet persoonsgebonden financiering. Momenteel stellen we vast dat het overgrote deel – ongeveer 95% - van de 43.835 mensen met een handicap die gebruik maken van het aanbod van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (hierna: VAPH), dit doen via een voorziening of dienst. Ongeveer 5% van deze groep mensen met een handicap organiseren hun ondersteuning zelf via een persoonlijke-assistentiebudget.

Wat betreft sociale en culturele participatie weten we dat het sociaal netwerk van mensen met een handicap vaak kleiner is. Activiteiten buitenshuis vaak worden vermeden. Deelname aan het verenigingsleven, sport en cultuur is in het algemeen lager. Uiteraard afhankelijk van de mate waarin er hinder is door de langdurige aandoening²⁷.

²⁴ Zie de Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, *Europese strategie inzake handicaps 2010-2020: Een hernieuwd engagement voor een onbelemmerd Europa*, COM(2010) 636.

²⁵ Departement WSE, Erik Samoy, Handicap en Arbeid, deel 1, update 2014

²⁶ EC-NESSE report Education and Disability / Special Needs - policies and practices in education, training and employment for students with disabilities and special educational needs in the EU.(EU 2012).

²⁷ Wie participeert niet? Deelname van personen met een functiebeperking aan verschillende domeinen van het maatschappelijk leven. SVR-Webartikel 2014/1

Mensen met een handicap boksen op tegen ongunstige sociaal-economische toekomstverwachtingen. Uit de Handilab-studie van 2012²⁸ blijkt dat ongeveer 40% van de mensen met een integratie- of inkomensvervangende tegemoetkoming moet rondkomen. Een inkomen tegen of onder de Europese armoedegrens.

Gecombineerde studiegegevens van de SCV-survey (2010-2012) tonen aan dat mensen met een functiebeperking ook op heel wat andere domeinen minder participeren dan mensen zonder beperking. Bovendien is er een sterker verband voor de niet-participatie in veel domeinen bij de mensen die voortdurend hinder ondervinden van hun beperking.

2.4 Vlaanderen heeft nog een lange weg af te leggen naar een integraal toegankelijke samenleving

Een leefomgeving die voor iedereen toegankelijk is, is essentieel voor een maatschappij die gelijke kansen nastreeft. Integrale toegankelijkheid stelt mensen in staat actief en autonoom deel te nemen aan het maatschappelijke leven in al zijn deelaspecten. Omgevingsfactoren spelen vaak een belangrijke rol in het creëren van handicaps.

De vergrijzende demografische context creëert specifieke uitdagingen aan onze leefomgeving. Tegen 2050 telt België twee miljoen zestigplussers méér dan in 2010. Het aantal tachtigplussers zal dan verdrievoudigd zijn. Een toegankelijke leefomgeving laat ouderen toe om zo lang en kwalitatief mogelijk gebruik te maken van de publieke omgeving. Ouderen zijn vaker sterker aangewezen op voorzieningen in hun buurt. Integrale toegankelijkheid van de onmiddellijke leefomgeving bevordert inclusie en vermijdt een individuele residentiële zorgvraag in vele gevallen of stelt deze minstens uit.

Op dit moment is over de toegankelijkheid van Vlaanderen nog geen grootschalig cijfermateriaal voorhanden. Een eerste analyse van de gebouwen die intussen zijn doorgelicht binnen de nieuwe databank Toegankelijk Vlaanderen toont wel dat de leefomgeving in Vlaanderen nog verre van integraal toegankelijk is. Van de sinds 2012 doorgelichte gebouwen beschikt 3% over een goed toegankelijk (zelfstandig bruikbaar) toilet. Slechts 9% van de gebouwen met meerdere – publiek toegankelijke – verdiepingen beschikt over een zelfstandig toegankelijke lift. Brailleondersteuning komt slechts voor in 19% van de gebouwen waar dit relevant is en enige vorm van auditieve ondersteuning (zoals een ringleiding) komt in amper 12% van de gevallen voor.

2.5 Discriminatie behoort nog te vaak tot de dagelijkse realiteit.

Discriminatie is nog steeds een realiteit in onze samenleving. De ongelijke positie van verschillende groepen wordt in de eerste plaats aangepakt via een proactief gelijkekansenbeleid. Dat speelt in op het wegwerken van achterstellingsmechanismen en het voorkomen van discriminatie. Cijfers tonen

²⁸ Moron, M., & Debels, A. (2012). Eindrapport "Handilab" Deel Administratieve Data. Leuven: KULeuven (CESO & LUCAS), 217 p

toch duidelijk aan dat een aanvullend antidiscriminatiebeleid, dat reactief optreedt tegen feitelijke discriminaties, absoluut noodzakelijk blijft. De analyse van de discriminatiemeldingen die het (voormalige) Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding (hierna: CGKR) de voorbije jaren ontving, toont aan waar de grootste pijnpunten liggen.

In 2013 ontving het CGKR ontving 3.713 meldingen. Discriminatie op grond van raciale criteria (37,5%) kwam meest voor, gevolgd door handicap en gezondheidstoestand (23,7%), geloof (18,7%), leeftijd (6,2%) en seksuele geaardheid (6,1%). De meeste meldingen hadden betrekking op de maatschappelijke domeinen werk (21%), media (25%), en goederen en diensten (20%). Binnen de categorie 'goederen en diensten' handelde ruim een derde van de dossiers over de toegang tot huisvesting, meestal op de private huisvestingsmarkt. Opvallend is de toename van het aantal meldingen rond handicap, zowel in het domein onderwijs (van 25% in 2012 naar 37% in 2013), als werk (van 16% in 2012 naar 25% in 2013)²⁹.

Het IGVM, bevoegd voor genderdiscriminatie, registreerde 365 meldingen in 2012. Transgender personen vertegenwoordigden ongeveer 6% van de meldingen. Ook bij genderdiscriminatie hadden de meeste meldingen betrekking op het maatschappelijk domein werk³⁰.

Misschien nog fundamenteeler dan het aantal meldingen rond discriminatie, is de bevinding uit een recente Europese studie dat slechts 37% van de ondervraagden hun rechten kennen indien zij het slachtoffer zouden worden van discriminatie³¹. Bovendien blijkt ook dat de meldingsbereidheid erg laag ligt, zelfs indien slachtoffers en getuigen weten waar ze terecht kunnen. Velen denken dat er geen gevolg gegeven wordt aan hun klacht, onder andere bij gebrek aan bewijs van de – vaak verdoken – discriminatie. Anderen doen geen melding uit angst hun werk te verliezen of niet geloofd te worden. Sommigen vrezen bovendien het slachtoffer te worden van wraak, of kijken op tegen de langdurige en ingewikkelde procedure. Ze berusten daarom in de situatie. Het aantal feitelijke discriminaties moet dan ook hoger ingeschat worden dan het aantal gemelde voorvallen. Daarom zet het antidiscriminatiebeleid in op het versterken en uitbouwen van het instrumentarium dat zorgt voor een onafhankelijke, laagdrempelige, krachtdadige en kwaliteitsvolle behandeling van discriminatiemeldingen.

²⁹ Interfederaal Centrum voor Gelijke Kansen en Bestrijding van Discriminatie en Racisme, "Discriminatie en diversiteit, Jaarverslag 2013".

³⁰ Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen, "Activiteitenverslag 2012".

³¹ "Eurobarometer 2012 on perceptions of discrimination in the EU", Europese Commissie, november 2012, http://ec.europa.eu/justice/newsroom/discrimination/news/121122_en.htm

3 Doelstellingenkader horizontaal gelijkekansenbeleid 2015-2019

De Vlaamse overheid heeft in haar horizontaal gelijkekansenbeleid **4 prioritaire uitdagingen** voor ogen:

1. Het realiseren van integrale toegankelijkheid;
2. Een inclusieve samenleving voor personen met een handicap;
3. Het realiseren van een genderklik;
4. Het bestrijden en voorkomen van discriminatie.

Binnen Europa is gelijkheid in rechte overal verworven. 'Gelijkheid van alle burgers' staat ingeschreven in heel wat (internationale) verdragen, wetten en decreten. De praktijk is anders: gelijke kansen voor iedereen zijn nog lang geen realiteit.

Dit horizontaal gelijkekansenplan heeft de ambitie achterstellingsmechanismen in Vlaanderen weg te werken en discriminaties aan te pakken en te voorkomen. Een ambitie die regeringsbreed wordt ondersteund.

'Gelijke Kansen' is ruim en vraagt om afbakening. Binnen dit doelstellingenkader formuleert elke minister binnen zijn/haar beleidsdomein welke acties hij/zij onderneemt om gelijke kansen in de praktijk om te zetten.

Voor de aanpak van de genderloopbaankloof wordt – zoals het regeerakkoord vraagt – een apart Vlaams actieplan voorzien. Dit thema wordt dus niet verder opgenomen in onderstaand doelstellingenkader.

Dit horizontaal gelijkekansen doelstellingenkader zet in op de achterstellingsgronden 1 tot en met 5 opgelijst in Artikel 6 paragraaf 2 van het Gelijkekansendecreet: 'Gender', 'seksuele geaardheid', 'handicap of gezondheidstoestand', 'integrale toegankelijkheid van infrastructuur' en 'integrale toegankelijkheid van informatie'. Deze gronden zijn binnen het Gelijkekansendecreet ook in uitvoering gebracht.

De gronden 'leeftijd' en 'Ras, huidskleur, afkomst, of etnische of nationale afstamming, geloof of levensbeschouwing' zijn op dit moment niet in uitvoering, maar worden wel behandeld binnen de beleidsdomeinen van de bevoegde vakministers, zoals jeugd, welzijn, inburgering en integratie,... Het horizontale beleid hieronder wordt opgenomen in o.a. het jeugd- en kinderrechtenplan, het ouderenbeleidsplan, het horizontale inburgerings- en integratiebeleidsplan,...

3.1 STRATEGISCHE DOELSTELLING 1: We werken aan een samenleving waarin gelijkwaardigheid, gelijke kansen en respect centraal staan

OPERATIONELE DOELSTELLING 1: De Vlaamse Regering bevordert genuanceerde en niet-stereotyperende beeldvorming.

De Vlaamse Overheid heeft een voorbeeldrol op vlak van correcte beeldvorming in haar eigen communicatie. Ze stimuleert actief een genuanceerde en niet-stereotyperende beeldvorming in de brede maatschappij, bijvoorbeeld via het aanpassen van taalgebruik (opdrachtgever i.p.v. bouwheer; persoon met een handicap i.p.v. mindervalide of andersvalide) en door het streven naar beeldvormingsvoorwaarden in subsidiereglementen en in beheersovereenkomsten, denken we maar aan partners in het medialandschap. Hier wordt in het bijzonder gefocust op de aandachtsgroepen binnen het gelijkekansenbeleid, zoals vrouwen, mannen (inclusief vrouwelijkheid en mannelijkheid), holebi's, transgenders en personen met een handicap. Indien wenselijk worden ook andere kansengroepen mee opgenomen.

OPERATIONELE DOELSTELLING 2: De Vlaamse Regering verhoogt de kennis over de leefsituatie van de aandachtsgroepen binnen gelijke kansen en over de achterstellingsmechanismen waarmee ze te maken krijgen.

Achterstellingen bestrijden vraagt om kennis. De Vlaamse Overheid verzamelt actief en periodiek gegevens over de leefsituatie van haar aandachtsgroepen in een brede waaier van beleidsdomeinen. Op basis hiervan wordt verder gezocht naar de aard, omvang en oorzaken van achterstellingsmechanismen. Dit is cruciale informatie in het uittekenen en monitoren van een gestroomlijnd beleid met oog op het verbeteren van de leefsituatie.

De Vlaamse Overheid focust niet enkel op de situatie van aandachtsgroepen zelf, maar kijkt ook naar het maatschappelijk klimaat. Er wordt daarom gepeild naar de houding van Vlamingen tegenover de rollen van vrouwen en mannen in het gezin en de samenleving, personen met een handicap, holebi's en transgenders, ...

OPERATIONELE DOELSTELLING 3: De Vlaamse Overheid bestrijdt geweld.

Intrafamiliaal geweld, eengerelateerd geweld, homofoob geweld, geweld tegen transgenders, tegen vrouwen met een handicap, verkrachting,... Allemaal uitingen van geweld die gelieerd zijn aan ongelijke machtsverhoudingen en die een samenleving onwaardig zijn. De Vlaamse overheid maakt prioritair werk van het in kaart brengen en bestrijden van de vernoemde vormen van geweld. Bij verdere uitwerking worden – indien de noodzaak blijkt – ook andere vormen van geweld meegenomen. Het bestaand beleid wordt doorgelicht op zoek naar hiaten m.b.t. gendergelieerd, homo- en transfoob geweld en geweld tegen personen met een handicap. Daarnaast wordt werk gemaakt van een afgestemd, coherent en kwaliteitsvol aanbod voor slachtofferzorg.

3.2 STRATEGISCHE DOELSTELLING 2: We werken aan volwaardige maatschappelijke participatie

OPERATIONELE DOELSTELLING 4: De Vlaamse Overheid streeft naar een evenwichtige participatie van mannen en vrouwen in de verschillende domeinen van de samenleving.

Ideeën en verwachtingen rond vrouwelijkheid en mannelijkheid bepalen nog steeds hoe burgers hun leven uitbouwen. Gender is een maatschappelijk ordeningsmechanisme. Het stimuleert en ontmoedigt vrouwen en mannen om bepaalde paden al dan niet te volgen. Gevolg: een ongelijke aanwezigheid van mannen en vrouwen in heel wat segmenten van de samenleving.

In heel wat sectoren (en bijhorende beleidsdomeinen) doen zich onevenwichten voor. Denk maar aan bijvoorbeeld de ondervertegenwoordiging van mannen in de onderwijs- en zorgsector en het beperktere aandeel vrouwelijke ondernemers en bestuursleden. Mannen nemen minder snel ouderschapsverlof op en vrouwen zijn opvallend aanwezig in armoedestatistieken.

Het probleem aanpakken kan enkel wanneer we beseffen dat diepgewortelde gendermechanismen aan de basis liggen. Een 'genderklik' bij burgers, instellingen, organisaties en beleid wordt bewerkstelligd.

OPERATIONELE DOELSTELLING 5: De Vlaamse Overheid verhoogt het welbevinden van holebi's en transgenders

België en Vlaanderen zijn Europees koploper op vlak van gelijke kansen voor holebi's en transgenders. In 2015 haalden we opnieuw de twee plaats – na het Verenigd Koninkrijk – in de rangschikking opgesteld door de Europese koepelorganisaties ILGA Europe. De Vlaamse Overheid neemt buiten de landsgrenzen een actieve rol op in het werken aan een holebi- en transgenderbeleid. Dit doen we ook in de toekomst. We streven naar een betere naleving van mensenrechten wereldwijd en hebben bijzondere aandacht voor rechten van holebi's en transgenders. De Jogjakartaprinicipes fungeren als leidraad. Maar, ook in Vlaanderen worden holebi's en transgenders nog steeds geconfronteerd met structurele belemmeringen.

Doorbreken van heteronormatief denken

Onze Vlaamse samenleving denkt nog steeds zeer heteronormatief. In de klas, op de werkvloer, in sportclubs, thuis, ... gaan we er nog steeds vanuit dat iemand heteroseksueel is. De holebi in kwestie doet dan ofwel zijn (zoveelste) coming-out of verloochent een belangrijk aspect van zijn of haar identiteit.

Werken aan een holebi- en transvriendelijke maatschappij en versterken van de aandachtsgroep

Het welzijn verhogen van holebi's en transgenders vraagt een tweesporenbeleid. Enerzijds moet de 'aandachtsgroep' zelf ondersteund en empowered worden. Anderzijds is er nood aan initiatieven die de holebi- en transgendervriendelijkheid verhogen. De holebi- en transgenderpopulatie is geen monolithisch blok en bestaat – zoals de brede maatschappij – uit heel wat diverse deelgroepen die soms een aparte aanpak vragen. De Vlaamse Overheid is aandachtig voor de meer kwetsbare deelgroepen binnen de holebi- en transgenderpopulatie. Onderwijs, de werkvloer, vrijetijdsbeleving (in het bijzonder de sport- en jeugdsector) en welzijn (in het bijzonder de ouderen- en gezondheidszorg) zijn prioritaire domeinen. Het welbevinden van holebi's en transgenders verhogen, vergt informatie en begeleiding op maat voor de aandachtsgroep zelf.

Bestrijden van het binair genderdenken

Weerstand tegenover holebi's en transgenders hebben niet zozeer te maken met weerstanden tegenover seksueel gedrag dan wel "gender": oftewel: ideeën over 'mannelijkheid' en 'vrouwelijkheid'. Het werken aan een genderbewustzijn en genderklik draagt zo niet enkel bij tot het bewerkstelligen van gelijke kansen voor vrouwen en mannen, maar ook voor holebi's en transgenders. Een groeiend

genderbewustzijn gaat gepaard met het besef dat niet iedereen zich herkent in de twee standaard gendercategorieën. De Vlaamse overheid geeft zelf het goeie voorbeeld door zoveel mogelijk af te stappen van die binaire genderindeling in haar eigen kanalen (formulieren, vacatures,...).

Beleidsmakers moeten ook alert zijn voor nieuwe maatschappelijke vragen. Internationaal is er momenteel groeiende aandacht voor de situatie van personen met een biologisch geslacht (uiterlijke geslachtskenmerken en/of chromosoomstructuur) dat niet eenduidig 'mannelijk' of 'vrouwelijk' is. De Europese koepelorganisatie die opkomt voor de rechten van holebi's en transgenders, verruimde onlangs haar scope met intersekse personen. Het Europese Fundamental Rights Agency verrichte recent een eerste onderzoek naar hun situatie. In Vlaanderen is heel weinig over intersekse personen geweten. Ze 'outen' zich zelden of niet.

OPERATIONELE DOELSTELLING 6: De Vlaamse Regering ontwikkelt en organiseert een toegankelijk aanbod (maatregelen en dienstverlening) voor personen met een handicap.
--

In 2009 ratificeerde België het VN-verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (IVRPH). Ook de Vlaamse Overheid streeft naar volwaardige participatie van personen met een handicap in alle domeinen.

Het IVRPH stelt dat participatiedrempels niet te wijten zijn aan de (medische) conditie van de persoon met een handicap, wel aan obstakels waarmee een niet-inclusieve samenleving hem of haar confronteert. De Vlaamse Overheid heeft een belangrijke verantwoordelijkheid in het vermijden, opsporen en bestrijden van die obstakels. Zorg voorzien is belangrijk maar niet voldoende. Zelfbeschikking en participatie staan centraal. Middelen ingezet door de Vlaamse Overheid moeten beide bewerkstelligen. Het is een cruciale combinatie om te komen tot volwaardig samen leven.

Enkele belangrijke stappen zijn gezet (denk maar aan het Decreet Persoonsvolgende Financiering en het M-decreet), maar het IVRPH toont ook nog heel wat pijnpunten op vlak van werk, wonen, mobiliteit en recreatie. Vooruitgang boeken vraagt om functioneel beleid, maar ook samenwerking over de beleidsgrenzen.

OPERATIONELE DOELSTELLING 7: De Vlaamse Overheid verhoogt de betrokkenheid en participatie van personen met een handicap, te beginnen bij beleidsontwikkeling.

Soms zijn specifieke maatregelen voor bepaalde doelgroepen noodzakelijk om volwaardige participatie mogelijk te maken, bijvoorbeeld voor personen met een handicap. De betrokkenheid van personen met een handicap en hun organisaties is daarbij cruciaal en mag niet beperkt blijven tot beleid dat expliciet op hen gericht is. Ook bij 'algemene beleidsmaatregelen' moeten ze betrokken worden en moet hun perspectief systematisch meegenomen worden. Bij de organisatie van deze beleidsparticipatie hebben we oog voor de invulling van een aantal noodzakelijke randvoorwaarden zoals toegankelijkheid, assistentie en aanpassingen waar nodig.

OPERATIONELE DOESTELLING 8: De Vlaamse Regering realiseert integrale toegankelijkheid.

Een minimumvoorwaarde om tot volwaardige participatie voor iedereen te komen, is de bereikbaarheid, toegankelijkheid en bruikbaarheid van alle publieke voorzieningen voor leven, wonen en werken. Het is veel meer dan de basistoegankelijkheid die de gewestelijke stedenbouwkundige verordening betreffende toegankelijkheid oplegt. Integrale toegankelijkheid is essentieel voor personen met een handicap, maar reikt verder. Allemaal krijgen we te maken met situaties van beperkte mobiliteit: van ouders op stap met de kinderwagen tot ouderen die op steeds meer drempels botsen.

Die laatste groep groeit: tegen 2050 telt België twee miljoen zestigplussers méér dan in 2010. Het aantal tachtigplussers verviervoudigt. Een toegankelijke leefomgeving laat ook ouderen toe om zo lang mogelijk gebruik te maken van de publieke omgeving. Integrale toegankelijkheid van de onmiddellijke leefomgeving bevordert inclusie en vermijdt bijvoorbeeld een individuele residentiële zorgvraag of stelt ze minstens uit.

Een degelijk toegankelijkheidsbeleid brengt de bestaande toestand van infrastructuur in kaart via screenings, bepaalt mogelijk aanpassingen, schrijft toegankelijkheidscriteria in subsidiestromen in en informeert en sensibiliseert het grote publiek. Er is ook oog voor de specificiteit van sectoren: toegankelijkheid van zwembaden en scholen vragen een specifieke invulling. Naast toegankelijkheid van infrastructuur wordt ook ingezet op toegankelijkheid van evenementen en gebieden.

De Vlaamse overheid beschikt over een structuur die sterk inspirerend en ondersteunend optreedt bij de uitbouw van een toegankelijkheidsbeleid: het Extern Verzelfstandig Agentschap (EVA) Toegankelijk Vlaanderen. Dit expertisecentrum heeft een breed aanbod aan dienstverlening: van de uitvoering van

toegankelijkheidsscreenings, over advisering en aanmaak van instrumenten op maat, tot ondersteuning van toegankelijke evenementen en meer. Om maximale afstemming in aanpak en kwaliteit te garanderen, laten de verschillende beleidsdomeinen zich begeleiden door het EVA Toegankelijk Vlaanderen in alle fasen van hun toegankelijkheidsbeleid.

De Vlaamse overheid heeft zonder twijfel een voorbeeldfunctie en engageert zich ertoe om bij nieuwe projecten of verbouwprojecten die ze (co)financiert de begeleiding en het advies (van ontwerp tot oplevering) in te winnen van het EVA Toegankelijk Vlaanderen. Bij de organisatie van evenementen die open staan voor publiek, wordt eveneens een beroep gedaan op de begeleiding van het EVA Toegankelijk Vlaanderen.

Het is niet enkel van belang om nieuwe of vernieuwde overheidsinfrastructuur te ontwerpen volgens de principes van het Universal Design. Ook wanneer de verschillende departementen van de Vlaamse overheid subsidies ter beschikking stellen, moet integrale toegankelijkheid als een absolute voorwaarde worden voorop gesteld.

In het Vlaamse toegankelijkheidsbeleid is de online databank Toegankelijk Vlaanderen een essentieel instrument. Het informeert (objectief) de gebruiker, begeleidt eigenaars naar een verbeterde toegankelijkheid en monitort de toegankelijkheidssituatie. De databank bevat reeds gedetailleerde informatie van bijna 5000 publieke gebouwen en andere infrastructuur. Vanuit de verschillende beleidsdomeinen wordt die databank de komende legislatuur verder aangevuld. Dergelijke screenings gebeuren bij het EVA Toegankelijk Vlaanderen die tevens de databank beheert.

Tot slot kunnen we niet om de digitalisering (website, mobiele applicaties ...) van onze samenleving heen. De Vlaamse Overheid wil tegen 2020 alle administratieve transacties tussen overheid en burgers, lokale besturen en ondernemingen via digitale kanalen laten verlopen. Iedereen bereiken is essentieel. Daarom wordt ingezet op de begrijpelijkheid van de boodschap en de integrale toegankelijkheid van het communicatieplatform.

3.3 STRATEGISCHE DOELSTELLING 3: We bestrijden en voorkomen discriminatie

OPERATIONELE DOELSTELLING 9: De Vlaamse overheid bestrijdt en voorkomt discriminatie.
--

Discriminatie is ontoelaatbaar en ondermijnt een succesvolle deelname aan onze samenleving voor iedereen en in het bijzonder voor minderheids- en of kansengroepen. Situaties van ongelijke behandeling moeten daarom kordaat aangepakt worden en elke burger die zich in een dergelijke situatie bevindt, moet over de mogelijkheid beschikken om hier zijn rechten te doen gelden.

4 Bijlagen

4.1 Participatietraject

Het middenveld werd op verschillende manieren en tijdstippen betrokken bij de opstart van de derde OCM-cyclus.

1. Op de bijeenkomst van de Commissie Gelijke Kansen van 24 juni 2014 zijn de vier belangrijkste stakeholders (voor de Vlaamse overheid) uitgenodigd om hun prioriteiten weer te geven op het vlak van gelijkekansendoelstellingen. Eén per prioriteit: cavaría, NVR, GRIP en Enter.
2. In de zomer van 2014 werd een breed middenveld uitgenodigd (zie onderstaande tabel) om input te geven voor het OCM-doelstellingenkader. De uitnodiging werd verstuurd op 12 juni 2014 en de organisaties konden reageren tot 15 augustus 2014. Die input is verwerkt in overzichtsdocumenten en rechtstreeks ter beschikking gesteld van de leden van de Commissie Gelijke Kansen. De input werd ook meegenomen in de bilaterale gesprekken met vertegenwoordigers uit de beleidsvelden.
3. Op 3 april 2015 werd 1 vertegenwoordiger van de NVR en 1 vertegenwoordiger van het EVA Toegankelijk Vlaanderen uitgenodigd in de commissie. De invalshoeken waren de Commission on the Status of Women in New York en het pas operationele EVA Toegankelijkheid.

Stakeholders – input OCM-doelstellingenkader
11.11.11
ABVV
ACLVB
ACV
Aditi vzw
Anysurfer
ATO VZW
Boerenbond
Bond Beter Leefmilieu
Bouwunie
Cavaría
Centrum voor Toegankelijkheid Provant
De Verenigde Verenigingen
Ella VZW
ENTER
Femma
Foyer
Genderatwork

Gezinsbond
GRIP vzw
Hachiko
HAZO vzw
Intercultureel Vrouwencentrum Antwerpen (ivca)
Interfederaal Gelijkekansencentrum
Intro
Kif Kif
Kinderrechtencommissariaat
KMS
Kvlv
Liberale Vrouwen
Markant vzw
Merhaba
Minderhedenforum
Netwerk tegen armoede
NOOZO
NVR
Ouders voor Inclusie/Steunpunt
Polaris (Regenbooghuis Limburg)
Provinciaal Steunpunt Toegankelijkheid Antwerpen
Provinciaal Steunpunt Toegankelijkheid Oost-Vlaanderen
Provinciaal Steunpunt Toegankelijkheid West-Vlaanderen
Regenbooghuis Brussel
Regenbooghuis Limburg
Rosa vzw
Roze Huis Antwerpen
Roze Huis Gent/Casa Rosa
Roze huis Leuven
Samenlevingsopbouw
Sensoa
SERV
SIHO
The Belgian Pride vzw
Toegankelijkheidsbureau
Toemeka
Transgender infopunt
UNIZO
Vereniging Vlaamse Provincies (VVP)
VERSO

VIVA
Vlaamse jeugdraad/ambrassade
Vlaamse Ouderenraad
VOK – Vrouwen Overleg Komitee
VOKA
Vredeseilanden
VVSG
Wel Jong Niet Hetero
Westkans vZW
WTCB
Zij-kant

4.2 Samenstelling Commissie Gelijke Kansen

Als vertegenwoordiger voor het beleidsdomein Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid

Stijn Bertrand	Algemeen Beleid
Gunter Bousset	Coördinatie Brussel
Karl Musschoot	Communicatie
Agna Smisdom	Gelijke Kansen in Vlaanderen
Ingvar Van Haelst	Gelijke Kansen in Vlaanderen
Heidi Vander Poorten	Gelijke Kansen in Vlaanderen
Jo Noppe	Studiedienst

Als vertegenwoordiger van het beleidsdomein Bestuurszaken

Daphne Costes	Binnenlands Bestuur
Karen Landuyt	Vlaamse Bouwmeester
Joke Renneboog	Emancipatiezaken
Xavier Suykens	Facilitair Management
Tina Van Laere	E-government en ICT-beheer

Als vertegenwoordiger van het beleidsdomein Financiën en Begroting (FB)

Diana Vanhoebroek	FB
-------------------	----

Als vertegenwoordiger van het beleidsdomein Internationaal Vlaanderen

Pieter Ghijsels	Toerisme Vlaanderen
Mieke Govaerts	IV
Greet Vandenrijt	Toerisme Vlaanderen

Als vertegenwoordiger van het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI)

Ilse Boeykens	Ondernemen en Innoveren
Liselotte De Vos	Onderzoek
Hans Destrycker	Agentschap Ondernemen

Als vertegenwoordiger van het beleidsdomein Onderwijs en Vorming

Nathalie De Bleekere	OV
Theo Mardulier	OV
Hugo Vanheeswijck	Agentschap voor Kwaliteitszorg in Onderwijs en Vorming

Als vertegenwoordiger van het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (WVG)

Katleen Govaert	Kind en Gezin
Rudi Kennes	VAPH
Karin Van Puyenbroeck	WVG

Als vertegenwoordiger van het beleidsdomein Cultuur, Jeugd, Sport en Media

Philip Bogaert	Stafdienst Infrastructuur
Geertje de Ceuleneer	VRT
Christine Debaene	Cluster Mediabeleid
Trees Debruycker	Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen, afdeling Jeugd
Karolien Haepers	Cluster Sportbeleid
Marie-Paule Provost	VRT
Sofie Taghon	Cluster Participatiebeleid

Als vertegenwoordiger van het beleidsdomein Werk en Sociale Economie (WSE)

Veerle Depauw	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
Han de Bruijn	WSE
Annemie Roets	ESF
Luc Neyens	SYNTRA

Als vertegenwoordiger van het beleidsdomein Landbouw en Visserij (LV)

Fatima Tigra	LV
--------------	----

Als vertegenwoordiger van het beleidsdomein Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE)

Nathalie Moonens	LNE
------------------	-----

Als vertegenwoordiger van het beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken

Valerie Declercq	Agentschap Wegen en Verkeer
Sofie Salaert	De Lijn

Als vertegenwoordiger van het beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed

Ilse Baert	RWO
Sarah de Meyer	Stedenbouwkundig beleid en Onroerenderfgoedbeleid
Valery Stevens	Woonbeleid
Veerle Strosse	Stedenbouwkundig beleid en Onroerenderfgoedbeleid